

الگوریتم‌های سرکوبگر

صفیه نوبل | مترجم: محمد نصیری

صاد

نشر صاد

عنوان: الگوریتم‌های سرکوبگر

نویسنده: صفیه نوبل

مترجم: محمد نصیری

ویراستار: مریم ترکمیان

صفحه‌آرا: زهرا صالح نژاد

شابک: ۷-۹۳-۷۴۵۹-۶۲۲-۹۷۸

نوبت چاپ: اول-۱۴۰۰

قیمت: ۶۲۰۰۰ تومان

تمام حقوق چاپ و نشر، محفوظ

و متعلق به نشر یاروند چاپکاری نشر صاد است

نشانی: تهران - خیابان کریم خان زند

بین خیابان ایران‌شهر و ماهشهر - بلاک ۱۴۶ - طبقه دوم

شماره تماس: ۷۴۳-۸۸۴۹۰۲۱

شماره پیامک: ۳۰۳۱۳۲۰۱۰۰

سرشناسه: نوبل، صفیه، ۱۹۷۸-م.

عنوان و نام پدیدآور: الگوریتم‌های سرکوبگر

نویسنده: صفیه نوبل؛ مترجم: محمد نصیری.

مشخصات نشر: تهران: یاروند، نشر صاد، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۱۹۲ ص.؛ مصور: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.

شابک: ۷-۹۳-۷۴۵۹-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فنیبا

یادداشت: عنوان اصلی:

Algorithms of oppression:

how search engines reinforce racism, 2018

موضوع: گوگل؛ موضوع:

Search engines موتورهای جستجو؛ موضوع:

Discrimination تبعیض؛ موضوع:

شناسه افزوده: نصیری، محمد، ۱۳۶۷- مترجم

رده‌بندی کنگره: Z۸۲۲۳۰

رده‌بندی دیویی: ۲۵/۰۴

شماره کتابشناسی ملی: ۸۵۲۱۹۵۳

فهرست

۷	مقدمه مترجم
۱۱	مقدمه
۱۱	قدرت الگوریتم‌ها
۲۳	۱ جامعه در حال جست‌وجوی اینترنتی
۳۸	اهمیت گوگل
۳۹	جست‌وجوی اینترنتی به مثابه قدرت
۵۱	بازی دادن سیستم: بهینه‌سازی و بزرگ‌کردن داده‌های موتور جست‌وجو
۵۶	دریافت‌کردن سپهر عمومی به وسیله موتورهای جست‌وجو
۵۷	قدرت فرهنگی الگوریتم‌ها
۶۱	جست‌وجوی اینترنتی و ازدست‌دادن کنترل بر خودمان و تصویرمان
۶۲	جست‌وجوی اینترنتی و سوگیری
۶۴	به چالش کشیدن روایت‌های فارغ از نژاد و جنسیت
۶۶	به چالش کشیدن آرمان‌شهرهای مجازی
۶۹	۲ جست‌وجوی اینترنتی درباره دختران سیاه‌پوست
۷۲	چه کسی مسئول داده موتورهای جست‌وجوست؟
۸۳	پورنی‌سازی «دختران سیاه‌پوست» چگونه در موتور جست‌وجو رخ داد
۸۸	در بازارهای نتولیرال، سیاه‌بودن چه حسی دارد؟
۹۰	دختران سیاه‌پوست به مثابه ابژه کالایی شده
۹۳	مقوله‌سازی تاریخی هویت نژادی: سنت‌های قدیمی هرگز نمی‌میرند
۹۶	خوانش بازنمایی پورنوگرافیک

۱۰۰	فراهم کردن اطلاعات معتبر درباره زنان و دختران سیاه‌پوست
۱۰۱	هرچه در اینترنت می‌یابیم دلیلی دارد
۱۰۷	۳ در جست‌وجوی فلان آدم و بهمان گروه
۱۱۷	۴ در جست‌وجوی راهی برای حفاظت از موتورهای جست‌وجو
۱۱۹	حق فراموش شدن
۱۳۵	۵ آینده دانش در فضای عمومی
۱۳۷	بازنگری در «بیگانگان غیرقانونی»
۱۳۸	مشکل در طبقه‌بندی آدم‌ها
۱۳۹	تاریخ مختصر بدبازنمایی در طبقه‌بندی آدم‌ها
۱۴۷	جست‌وجوی اینترنتی به عنوان منبع واقعیت
۱۴۸	ایجاد بافت برای اطلاعات درباره آدم‌ها
۱۵۰	یافتن اطلاعات فرهنگ‌محور در اینترنت
۱۵۰	بازتولید روابط اجتماعی از طریق فناوری‌های اطلاعاتی
۱۵۳	۶ آینده فرهنگ اطلاعات
۱۵۶	انحصار اطلاعات
۱۵۹	چرا سیاست‌گذاری دولتی مهم است
۱۶۲	اینترنت به مثابه منبع فرصت‌ها
۱۶۹	با یک برنامه کاربردی [اپلیکیشن] نمی‌شود نابرابری اجتماعی را از بین برد
۱۷۵	نتیجه‌گیری
۱۷۵	الگوریتم‌های سرکوبگر
۱۷۶	الگوریتم‌ها و نامرئی بودن: مصاحبه من با کندیز
۱۸۴	جایگزین‌ها: به سوی یک جست‌وجوی اینترنتی عمومی و غیرتجاری
۱۸۵	الان دختران سیاه‌پوست کجا هستند؟
۱۸۷	پسگفتار
۱۹۱	اشخاص
۱۹۵	اماکن
۱۹۷	ملیت‌ها و نژادها
۱۹۹	مفاهیم و اصطلاحات
۲۰۱	شرکت‌ها و سازمان‌ها و ادارات
۲۰۳	مطبوعات و رسانه
۲۰۵	کتاب و مقاله

مقدمه مترجم

نویسنده کتاب، صفیه نوبل، استاد دانشگاه UCLA و یکی از مدیران مرکز «پژوهش‌های انتقادی درباره اینترنت» است که آن هم به UCLA وابسته است. در عصر شیفتگی به ارتباطات و اطلاعات و هوش مصنوعی، بیشتر کتاب‌هایی که در زمینه فناوری نوشته می‌شوند فاقد رویکرد انتقادی هستند و آثاری که به این حوزه نگاهی انتقادی دارند، دست‌کم در ایالات متحده، کم‌تعداد و در حکم گاوهای پیشانی سفید هستند و یکی از پیشانی سفیدترین آن‌ها همین کتاب «الگوریتم‌های سرکوبگر» (چاپ سال ۲۰۱۸) است. صفیه نوبل یک زن سیاه‌پوست آمریکایی است که شاید بهترین گزینه برای نگارش یک اثر انتقادی درباره فناوری باشد؛ چراکه در ایالات متحده، زنان سیاه‌پوست بیش از دیگران در معرض نادیده‌انگاری، به خصوص از نوع فنوارائه آن هستند و چنان‌که در کتاب می‌خوانیم، «کمتر از یک‌دهم درصد از سرمایه‌های کارآفرینانه ایالات متحده روی زنان سیاه‌پوست سرمایه‌گذاری می‌شود. نمی‌دانم چه مقدار از این یک‌دهم درصد در حوزه فناوری است، ولی وقتی اعداد این قدر کوچک هستند، دیگر چه فرق دارد؟!»

این کتاب روی بخشی از فناوری، یعنی اینترنت متمرکز است. مقصود

نویسنده از «اینترنت»، بیشتر «موتورهای جست‌وجو» و عمدتاً «گوگل» است. به بیان ساده‌تر، «الگوریتم‌های سرکوبگر» کتابی است دربارهٔ گوگل. اگر اثری در ستایش گوگل می‌خواهید، کتاب اشتباهی را انتخاب کرده‌اید؛ چراکه این اثر در عین اینکه سودمندی‌های این موتور جست‌وجو را بدیده گرفته، هم‌زمان آن را زیر آتش نیز می‌گیرد تا نشان دهد گوگل چگونه مناسبات قدرت جاری در ایالات متحده را بازتولید کرده و به‌ویژه از زنان و سیاه‌پوستان تصویری زشت و ناپسند ارائه می‌کند. خیلی‌ها گوگل را بستری برای گسترش دموکراسی در سطح جامعه می‌دانند، ولی نوبل به آن خیلی‌ها نشان می‌دهد که گوگل چگونه تا سال ۲۰۱۶ برای بیشتر جست‌وجوها دربارهٔ دختران سیاه‌پوست، تارنماهای پورن را بالا می‌آورد و «در سال ۲۰۱۵ هنوز می‌شد دید که پیشنهادهای جست‌وجوی گوگل، اسم میشل اوباما را در کنار بوزینه قرار می‌دهند».

نویسنده درک خواننده از الگوریتم‌های اینترنتی به عنوان «الگوریتم‌های بی‌طرف» را به چالش می‌کشد و نشان می‌دهد این الگوریتم‌ها «سوگیرانه» هستند و دلیلی هم که برای آن می‌آورد نشان توجه است: «فرمول‌های ریاضیاتی‌ای که الگوریتم‌ها را ایجاد می‌کنند، به دست چندتا آدم نوشته شده‌اند و هرکس هم باورهای خاص خود را دارد.» در این زمینه، یکی از مثال‌های کتاب بسیار روشن‌گر است: «داده‌هایی که گوگل در هنگام جست‌وجوی عبارت "سه نوجوان سیاه‌پوست" ارائه داد، عکس نوجوانان آفریقایی-آمریکایی در ادارهٔ پلیس بود؛ انگار که سیاه‌پوست بودن نوعی جرم است. اگر "سیاه‌پوست" عبارت پیش‌گفته را به "سفیدپوست" تبدیل می‌کردید، داده‌ها خیلی فرق می‌کردند. عکس‌هایی که برای عبارت "سه نوجوان سفیدپوست" بالا می‌آمد، نوجوانانی با حال و سراسر آمریکایی را نشان می‌داد.»

انگار همان باورهایی که بخش بزرگی از مردم آمریکا دارند، حالا در اینترنت و داده‌های گوگل هم پراکنده شده است؛ پس آن «دموکراسی» اینترنتی‌ای که بدان باور داریم کجا رفته است؟!

نوبل با داده‌هایی فراوان که برخی از آن‌ها با عکس همراه‌اند، سوگیری‌های

گوگل در مدت حدود هشت سال را پیگیری کرده و سپس در بخش دوم کتاب، ما را سر کلاس «تاریخ نژادی و جنسیتی در آمریکا» می‌نشانند تا ریشه‌های نژادپرستی بخش بزرگی از جامعه آمریکا - که در اینترنت هم طنین انداز شده - را کاوش کند. او با آمیزه‌ای از جامعه‌شناسی، تاریخ و مطالعات فرهنگی، سرکوب زنان و سیاه‌پوست‌ها را به اسطوره سارا بارتمن پیوند می‌زند: «از همه نام‌آورتر، نمایش عمومی بدن برهنه سارا بارتمن بود؛ یک زن اهل آفریقای جنوبی که در اوایل قرن نوزدهم برای تفریح و به عنوان شاهی زیست‌شناسانه بر تفاوت‌های نژادی و همچنین گواهی بر فروودستی آفریقایی‌ها بارها به نمایش عمومی گذاشته شد.» نویسنده با گذاری پرشتاب از دوره برده‌داری به جنبش حقوق مدنی در دهه ۱۹۶۰ و سپس رسیدن به دوران حکومت تلویزیون و حالا اینترنت، به خواننده گوشزد می‌کند که کارکرد گوگل و سیلیکون تا حدی استمرار همان سنت نژادپرستانه است. پرواضح است که موتورهای جست‌وجو، سیاه‌پوست‌ها را به شلاق نمی‌کشند، ولی با داده‌هایی که بالا می‌آورند همان مناسبات قدرت را بازتولید می‌کنند و سبب تضعیف ارزش‌هایی مانند دموکراسی و حق بهزیستی انسان‌ها می‌شوند:

«دیوید هاروی و نورمن فرکلاف نشان داده‌اند که پروژه سیاسی نئولیبرالیسم چگونه برای ایجاد بازارهای جدید، وضعیت و الزامات روابط اجتماعی را دگرگون کرده است. حرف من آن است که این کارها به زیان حفظ و گسترش سازمان‌های اجتماعی و سیاسی و اقتصادی حول منافع جمعی است. این جریان‌ها و توزیع نابرابر ثروت و منابع، منجر به فروبستگی گفت‌وگوهای عمومی و تضعیف دموکراسی شده است.»

یکی از مثال‌های این فروبستگی گفت‌وگوهای عمومی را در فصل سوم این کتاب می‌توان خواند که به قتل نه سیاه‌پوست به دست یک جوان نژادپرست می‌پردازد و نویسنده نشان می‌دهد یکی از (تأکید می‌کنم یکی از) دلایل مهم تبدیل یک جوان کنجکاو سفیدپوست به یک قاتل نژادپرست، داده‌های گوگل بوده است:

«بین آدمکشی و داده‌های جست‌وجوی گوگل، ربط صددرصدی وجود ندارد، ولی نمی‌شود حرف‌های قاتلی مانند دیلان روف را نادیده گرفت که نشان می‌دهد آگاهی نژادی او به‌طور برخط و از راه جست‌وجوی مفهوم یا عبارتی رشد کرد که داده‌های آن یک سونگرانه، خصمانه و نژادپرستانه بود. گوگل او را به داده‌های مخالف نژادپرستی، به تارنماهای ضد نژادپرستی هدایت نکرد.»

ترجمه این کتاب را به دو خاطر بر عهده گرفتیم: اول آنکه در زبان فارسی، بررسی انتقادی فناوری، کم‌مایه است و امید دارم این کتاب بتواند خوانندگان فارسی‌زبان را به این حوزه علاقه‌مند کند، حوزه‌ای که خواهی‌نخواهی تا چند سال دیگر نه صرفاً رشته‌ای دانشگاهی، بلکه بخشی از زندگی ما خواهد بود؛ پس چه بهتر که از اکنون به اندیشه انتقادی در این زمینه مجهز شویم. کتاب، بیشتر به دغدغه‌های گوگلی از دیدگاه زنان و سیاه‌پوست‌های آمریکا می‌پردازد، ولی از آنجاکه روند کار گوگل در همه جای دنیا یک‌سان است، یادگیری شیوه کار گوگل به درد برخورد روزمره ما با اینترنت و گوگل هم می‌خورد. دومین دلیل ترجمه این کتاب آن است که به نظرم هیچ دور نیست «الگوریتم‌های سرکوبگر» در زمینه نگاه انتقادی به فناوری و جامعه‌شناسی فناوری تبدیل به یک کتاب کلاسیک شود.

خواننده باید بداند «الگوریتم‌های سرکوبگر» یک پیشگفتار برای ورود به دنیای رازآمیز فناوری نوشت و نه کتابی پاسخ‌گوی همه پرسش‌ها. پس از خواندن این کتاب، کار خواننده تازه شروع خواهد شد.

زیرنویس‌هایی که نشان «م» دارند، از مترجم و زیرنویس‌هایی که بدون این نشان هستند، از نویسنده‌اند.

در پایان، از رامین خلیقی بابت نمونه‌خوانی با حوصله کتاب پیش از تحویل اثر به ناشر محترم و رفع ایرادهایی چند و خانم مریم ترکمیان ویراستار نشر صاد سپاسگزاری می‌کنم. خانم یاسمین خلیقی هم در اصلاح یا تأیید درستی جمله‌هایی از کتاب به من لطف داشتند که از ایشان نیز سپاسگزارم.